

AY SERİSİ

Video Çözüm

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

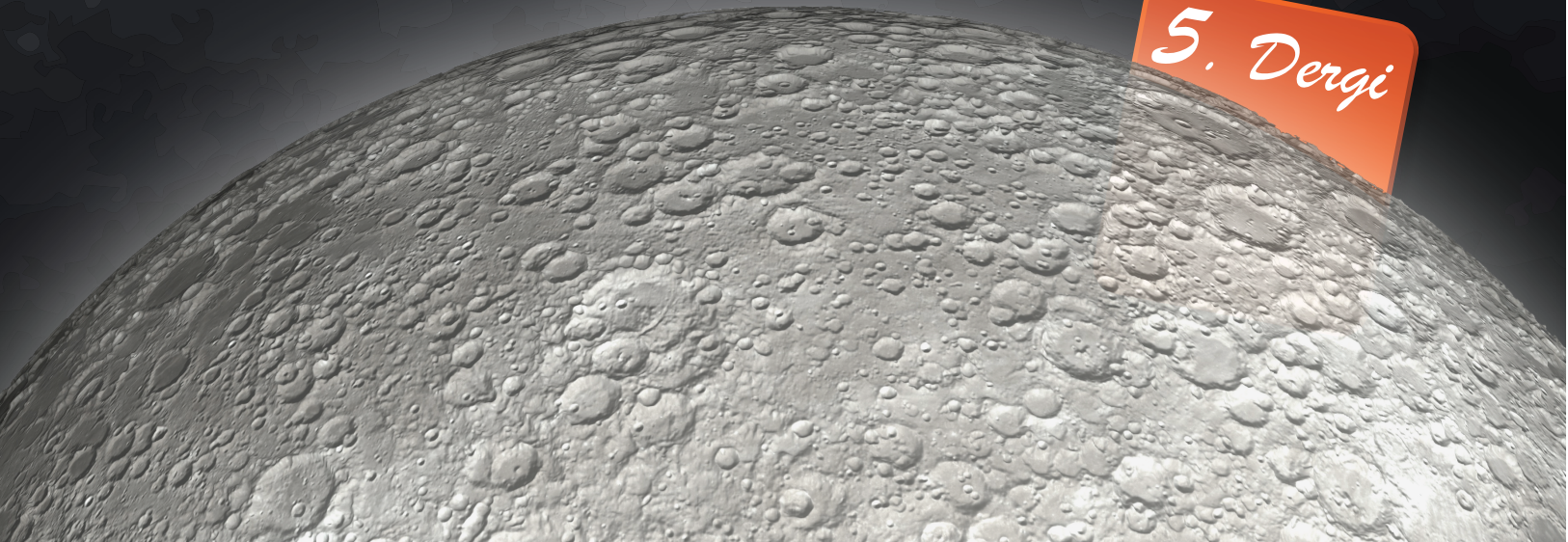
Bilimsel Araştırma Basamakları

Emeğe Saygı

Kaynakların Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesi

5. Dergi

17-20. HAFTALAR KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

BANDROL

Kitap, CD, DVD gibi süreli olmayan yayınlar ile sanat ve müzik eserlerinin üzerinde bulundurulmuş güvenlik etiketleri.

BESİ HAYVANCILIĞI

Büyükşehirlerin çevresinde ahır ortamında yapılan hayvancılık türü.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA

Herhangi bir konuyu veya soruyu belli yöntemlerle ve sistemli bir şekilde inceleyip bir sonuca ulaşma süreci.

DOĞAL KAYNAK

İnsan etkisi olmadan doğada kendiliğinden oluşan kaynaklar.

KORSAN ÜRÜN

Üzerinde bandrol bulunmayan ve yasa dışı yollarla üretilmiş ürün.

MADEN

Yer kabuğunun altında bulunan ve insanlar açısından ekonomik değer taşıyan mineraller.

MERA HAYVANCILIĞI

Otlaklık alanlarda yapılan büyükbaş hayvancılık türü.

PATENT BELGESİ

Buluş sahibi kişilerin bu hakkını korumak için verilen resmî belge.

PATENT HAKKI

Buluş yapan kişinin, buluş konusu ürünü belli bir süre üretebilme, kullanabilme ve satabilme hakkı.

SERACILIK

Tarım ürünlerinin uygun iklim koşulları oluşturularak mevsimi dışında da yetiştirilmesi faaliyeti.

TELİF HAKKI

Bir kişi ya da kişilerin her türlü fikrî emeği ile meydana getirdiği bilgi, düşünce, sanat eseri ve ürününün kullanılması ve kopyalanması ile ilgili hukuken sağlanan haklar.

VARSAYIM (HİPOTEZ)

Üzerinde bilimsel araştırma yapılan ve doğruluğu henüz kanıtlanmamış fikirler.

YENİLENEBİLEN ENERJİ KAYNAKLARI

Doğada kendiliğinden var olan ve kullanıldıkça tükenmeyen enerji kaynakları.

YENİLENEMEYEN ENERJİ KAYNAKLARI

Kullanıldıkça tükenen ve yeniden oluşması için uzun yıllara ihtiyaç olan enerji kaynakları.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

Herhangi bir konuyu veya soruyu belli yöntemlerle ve sistemli bir şekilde inceleyip bir sonuca ulaşma süreci **bilimsel araştırma** olarak tanımlanmaktadır. Doğru ve güvenilir bir sonuca ulaşmak için bilimsel araştırma basamakları takip edilmelidir. Bilimsel araştırma basamaklarını takip etmek araştırma yapan kişilere de kolaylık sağlamaktadır.

Bilimsel araştırma basamakları şunlardır:

1. **Basamak:** İlgili duyulan veya merak edilen bir konuyu belirlemek
2. **Basamak:** Varsayım (hipotez) oluşturmak
3. **Basamak:** Konuyla ilgili kaynak taraması yapmak
4. **Basamak:** Bilgileri sınıflandırmak ve varsayımları test etmek
5. **Basamak:** Rapor oluşturmak ve kaynakça hazırlamak

1. Basamak: İlgili duyulan veya merak edilen bir konuyu belirlemek

İlk olarak araştırılmak istenen konu belirlenmelidir. Konu, öğretmenin belirleyeceği bir konu olabileceği gibi araştırma yapan kişinin ilgi duyduğu veya merak ettiği alanlardan da olabilir. Kişinin ilgi duyduğu veya merak ettiği konuyu araştırması çalışmasını daha istekli bir şekilde yapmasına katkı sağlar.

2. Basamak: Varsayım (hipotez) oluşturmak

Araştırma konusuna uygun olarak çözülmek istenen problem belirlenir. Problem belirlendikten sonra varsayımda bulunulur. **Varsayım (hipotez)**, üzerinde bilimsel araştırma yapılan ve doğruluğu henüz kanıtlanmamış fikirlerdir. Varsayıma araştırma sorusunun geçici cevabı da diyebiliriz. Bu aşamada araştırmanın süresi de belirlenir ve üçüncü basamağa geçilir.

3. Basamak: Konuyla ilgili kaynak taraması yapmak

Araştırma konusu ile ilgili bilgi ve belge toplanır. Bunun için yazılı (kitap, dergi, gazete, ansiklopedi ve genel ağ çıktıları), sözlü (konunun uzmanı olan kişiler) ve görsel (fotoğraf ve videolar) kaynaklardan araştırma yapılır. Yazılı kaynaklara kütüphanelerden erişim sağlanabilir. Yararlanılan eserlerin adı, yazarı, basım yeri ve basım yılı mutlaka not alınmalıdır. Bu bilgiler kaynakça hazırlanırken lazım olacaktır. Genel ağdan yararlanılan sayfaların da adresleri yazılmalıdır. Ayrıca konunun uzmanı olan kişilerle de röportaj yapılabilir.

4. Basamak: Bilgileri sınıflandırmak ve varsayımları test etmek

Toplanan bilgi ve belgeler amacına uygun olarak belli bir sıraya göre düzenlenir. Ardından önceden belirlenmiş olan varsayımlara uygunluğu test edilir. Böylece varsayımın doğru mu yanlış mı olduğu anlaşılabilir.

5. Basamak: Rapor oluşturmak ve kaynakça hazırlamak

Araştırma sonucunda elde edilen bilgi ve belgeler son kez kontrol edilerek düzenli ve sistemli bir rapor hâline getirilir. Rapor yazılırken bilgilerin kaynaklardan elde edildiği gibi doğru bir şekilde verilmesine özen gösterilmelidir. Rapor hazırlandıktan sonra yararlanılan bütün kaynakların yer verildiği kaynakça bölümü hazırlanır. Kaynakça, çalışmanın bilimsel etiğe uygun olması açısından çok önemlidir. Hem araştırmanın ne kadar geçerli ve güvenli olduğunu gösterir hem de benzeri konuda araştırma yapacak diğer kişilere yol gösterir.

Örnek Bir Bilimsel Araştırma Süreci

Merhaba, ben Meyra. Sosyal bilgiler dersinde bilimsel araştırma basamakları konusunu işledikten sonra ben de merak ettiğim bir konuyu araştırmak istedim. Öğretmenim de güzel bir konu olduğunu, araştırma sonuçlarını sınıfta sunmamın arkadaşlarım için de faydalı olacağını söyledi. Şimdi basamaklarına göre yaptığım çalışmaları açıklıyorum.

1. Basamak: İlgili duyulan veya merak edilen bir konuyu belirlemek

Ben araştırma konusu olarak “sosyal medyanın ders başarısına etkisi”ni seçtim. Günümüzde sosyal medyanın hayatımızda büyük etkisi var. Bende bu konuda duyarlıyım. Arkadaşlarımın çoğu kitap okumak yerine sosyal medyada vakit geçirmeyi tercih ediyor. Amacım sosyal medyanın ders başarısını nasıl etkilediğini onlara göstermektir.

2. Basamak: Varsayım (hipotez) oluşturmak

Araştırmam ile ilgili sosyal medyanın ders başarısını olumsuz etkilediği varsayımını belirledim.

3. Basamak: Konuyla ilgili kaynak taraması yapmak

Araştırma konum ile ilgili genel ağdan araştırma yaparak bazı bilgi ve belgeler topladım. Genel ağ adreslerini de not almayı ihmal etmedim. Kütüphaneye giderek birkaç kitaba ulaştım ve bana faydası olacak kısımları kitabın adı, yazarı ve kaynakçada lazım olabilecek bölümlerini not aldım. Rehberlik öğretmenimizden de konuyla ilgili önemli bilgi ve belgeler aldım.

4. Basamak: Bilgileri sınıflandırmak ve varsayımları test etmek

Topladığım bilgi ve belgeleri sınıflandırarak sıraya koydum. Yapmış olduğum araştırma sonucunda sosyal medyanın öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmını boşa geçirmelerine neden olduğu, kitap okumaktan uzaklaştıkları, dikkat düzeylerinin düştüğü ve bu nedenle ders başarısını olumsuz etkilediği sonucuna ulaştım. Böylece ikinci basamakta oluşturduğum varsayımı doğrulamış oldum.

5. Basamak: Rapor oluşturmak ve kaynakça hazırlamak

Araştırma sonucunda elde ettiğim bilgi ve belgeleri bir araya getirerek raporumu oluşturdum. Bilgilerin asıllarını korumaya ve bilimsel etiğe uygun davranmaya özen gösterdim. Ardından kaynakçamı hazırlayıp çalışmamı tamamladım.

Çalışmamı öğretmenimin de isteği ile sınıfta sundum. Hem öğretmenim hem de arkadaşlarım araştırma raporumu çok beğendiler. Öğretmenim bilimsel etiğe uygun hareket ettiğim için beni tebrik etti. Arkadaşlarım da sosyal medyanın onları ne kadar olumsuz etkilediğini daha net görmüş oldular.

ETKİNLİK

1

Aşağıda karışık hâlde verilen bilimsel araştırma cümlelerini, araştırma basamaklarına uygun olacak şekilde numaralandırınız.

Trafik kazalarının sebepleri ile ilgili değişik kaynaklardan ve sosyal medyadan bilgi toplanır.

Trafik kazalarına karşı eğitim ve bilincin artırılmasının trafik kazalarını azalttığı rapor edilir.

“Trafik kazalarının sebepleri nelerdir?” sorusu sorulur.

Trafik kazalarının dikkatsizlikten ve eğitimsizlikten kaynaklandığı hipotezi belirlenir.

Bilgiler sınıflandırılarak hipotezlerin doğruluğu kontrol edilir.

ETKİNLİK

2

Araştırmamızın sonunda farklı kaynaklardan toplayıp bilgi fişlerine aktardığımız notlarımızı çalışmamızın konusu ve amacı doğrultusunda sınıflandırdık. Raporumuzun başlığını belirledik. Raporumuzun giriş, gelişme ve sonuç kısmında hangi bilgilere yer vereceğimizi belirledik. Sonrasında ise yaptığımız bu plana uygun olarak bir metin oluşturduk. Bu metni oluştururken farklı kaynaklardan çeşitli bilgiler kullandık. Bu bilgilerin bazılarını kaynaklarda bulundukları hâliyle olduğu gibi aktardık bazılarını ise özetleyerek kendi cümlelerimizle yeniden yazdık. Son olarak topladığımız bilgileri metne dönüştürdük. Metnimizi yazarken kullandığımız bilgileri kimden, hangi kaynaktan edindiğimizi sayfa numaraları ile birlikte dipnot olarak gösterdik. Metnimizin en son kısmında yer verdiğimiz bütün kaynakları sıraladık.

Verilen metne göre rapor yazılırken hangi durumlara dikkat edilmiştir? Yazınız.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen bilimsel araştırma basamakları sıralanırken hangi bölümler yanlış yapılmıştır? Yanlış olan bölümlerin numarasını aşağıdaki kutucuğa yazınız.

ETKİNLİK 4

Verilen bilgiye göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Esra yapacağı bilimsel araştırma ödevinde ilgisini çeken konuyu seçmiş; seçtiği konu ile ilgili kitap, dergi, gazete ve makalelerden bilgi toplamıştır.

1. Verilen bilgide bilimsel araştırma basamaklarının hangisinden bahsedilmiştir?

.....

2. Esra yukarıda verilen aşamadan sonra hangi bilimsel araştırma basamağından devam etmelidir?

.....

3. Esra'nın yukarıdaki aşamayı gerçekleştirmesi kaçınıcı bilimsel araştırma basamağında olduğunu gösterir?

.....

1.

Herhangi bir konuyu, belirli yöntemler ile sistemli ve planlı olarak inceleyip güvenilir bir sonuca ulaşmak amacıyla yapılan araştırma biçimine bilimsel araştırma adı verilir.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi bilimsel araştırma tanımına uygun bir örnek değildir?

- A) Güneş panelleri ile elde edilecek enerjinin doğal çevrenin korunmasına katkılarını incelemek
- B) Tütün ürünlerinin ve alkollü içeceklerin insan vücuduna verdiği hasarları kanıtlamak
- C) Salgın hastalıkların zararlarının giderilebilmesi ve önlenmesi için broşür hazırlamak
- D) Fabrikalardan çıkan dumanların şehrin havasına verdiği zararları tespit etmek

2.

Bilimsel Araştırma Basamakları

Tabloda yer alan bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi bilimsel araştırma basamaklarının sonuç aşaması olarak bilinir?

- A) Hipotez oluşturmak
- B) Rapor yazmak
- C) Konu belirlemek
- D) Bilgi toplamak

3.

Bir kişinin başkalarına ait fikirleri, icatları ya da projeleri, kendisine aitmiş gibi eserlerinde veya çalışmalarında kullanmasına intihal ismi verilmektedir. Aşırma olarak da tanımlanan bu durum, fikir ve sanat dünyasında bir tür emek hırsızlığı ya da bilgi sahtekârlığı olarak nitelendirilmektedir.

Bu bilgilere göre intihal yapıldığında;

- I. İnsanların emeklerine saygısızlık yapılmış olur.
- II. Bilgi ve kültür anlayışında yozlaşma meydana gelir.
- III. Toplumdaki güven ve dayanışma duygusu zarar görür.

durumlarından hangileri meydana gelir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

4.

Bilimsel araştırma basamaklarının ilk ve en önemli adımı “Konu (Problem) Belirleme” basamağıdır. Araştırma adımlarının doğru ve verimli şekilde kullanılabilmesi, aynı zamanda güvenilir ve dürüst bir sonuca ulaşılabilmesi için konunun iyi belirlenmesi şarttır. Seçilecek konunun veya problemin, araştırmayı yapacak kişinin ilgilerine, yetkilerine ve yeteneklerine uygun olması gerekmektedir. Böylelikle arzu edilen sonuçlara ulaşmak ve ilgili sorunun çözümüne yaklaşmak daha kolay olacaktır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi “konu belirleme” aşamasında dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi değildir?

- A) Yabancı dile çevrilebilir olması
- B) Bilimsel çalışmaya uygunluğu
- C) Bilgi toplamaya elverişliliği
- D) İnsana ve çevreye etkileri

5.

Merhabalar arkadaşlar benim adım Mete. Öğretmenimin verdiği yıllık ödev ile ilgili olarak “Ormanların canlı yaşamına etkileri ve orman varlığının korunmaması durumunda meydana gelebilecek çevresel sorunlar” isimli bir araştırma konusu belirledim.

Ödev konusunu belirleyen Mete’nin bilimsel araştırma basamaklarına göre sıradaki adımı aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) Becerilerine uygun bir sorun belirlemek
- B) Ödev sonucunu anlatan bir rapor yazmak
- C) Araştırmalar hakkında varsayım oluşturmak
- D) Konu ile ilgili toplanan bilgileri sınıflandırmak

6.

Herhangi bir araştırma veya inceleme çalışmasında yararlanılan kaynakların gösterildiği bölüme kaynakça denir.

Aşağıdakilerden hangisi araştırmalarda veya incelemelerde kaynakça bölümüne yer verilmesinin amaçları arasında sayılamaz?

- A) Emek ve fikir hırsızlığının önüne geçmek
- B) Kişilerin özgün çalışmalarına saygı duymak
- C) Bilgi güvenilirliğini ve geçerliliğini korumak
- D) Kaynakçada belirtilenlerin tanıtımını yapmak

7.

Atatürk Ortaokulu sosyal bilgiler öğretmeni Mehtap Hanım, 6. sınıf öğrencilerinden bir araştırma ödevi yapmalarını istemiştir. 6/E sınıfında öğrenim gören Melek, öğretmeninin verdiği bu ödev kapsamında “Salgın hastalıkların ortaya çıkması ve yayılması” konusunda araştırma yapmaya karar vermiştir. Bilimsel araştırma basamakları doğrultusundan konuyu belirledikten sonra bilgi toplaması gerektiğini bilen Melek, mahallelerinde yer alan aile sağlığı merkezindeki hekimlerle röportaj yapmış, çeşitli genel ağ sayfalarındaki haberleri okumuş ve salgın hastalıklar ile ilgili belgeseller izleyerek çeşitli notlar almıştır.

Buna göre;

- I. Bilgi toplama ve kaynak tarama aşamasındadır.
- II. Bir sonraki adımda rapor oluşturması gerekmektedir.
- III. Sözlü, yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanarak hareket etmektedir.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız III
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

8.

Herhangi bir kitapta, araştırma metninde veya yazıda geçen birtakım bilgiler ile ilgili olarak çalışma sonunda ya da sayfa altlarında yapılan açıklamaya dipnot denir.

Aşağıdakilerden hangisi bir metinde dipnot bulunmasının faydaları arasında gösterilemez?

- A) Metinlerin daha uzun görünmesini sağlar.
- B) Okuyucuya yeni ve farklı bakış açıları kazandırır.
- C) Söz konusu çalışmaların daha anlaşılır olmasına katkı sunar.
- D) Yazının içinde verilmesi istenen bilginin detaylandırılmasına destek olur.

EMEĞE SAYGI

Bir ürün ortaya koymak oldukça zorlu ve uzun zaman alan bir iştir. Zaman içinde pek çok insan, yaşamı kolaylaştırmak için buluşlar yapmış, ürünler geliştirmiş ve markalar oluşturmuştur. Bunları yapan kişilerin emeğinin korunması telif ve patent haklarının korunmasıyla mümkündür.

Telif Hakkı

Telif hakkı; bir kişi ya da kişilerin her türlü fikrî emeği ile meydana getirdiği bilgi, düşünce, sanat eseri ve ürününün kullanılması ve kopyalanması ile ilgili hukuken sağlanan haklardır.

→ Telif hakkı sayesinde eser, ancak sahibinin izniyle kullanılabilir ve yayılabilir. Telif hakkı koruma süresi, eser sahibi yaşadığı sürece ve ölümünden sonraki 70 yıldır. Bu süre dolduktan sonra eser izin alınmaksızın serbestçe kullanılabilir.

→ Telif hakkı simgesi, çember içinde bir “C” harfidir, © harfi üzerinde bulunduğu yapının telif haklarının korunduğunu belirtir ve İngilizce “copyright” kelimesini ifade eder.

→ Telif hakkı **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**ndan alınır ve telifli eserlerin üzerinde bandrol bulunur.

AY BİLGİ

Bandrol; kitap, CD, DVD gibi süreli olmayan yayınlar ile sanat ve müzik eserlerinin üzerinde bulunduran güvenlik etiketleridir. Bandrol, üzerinde bulunduğu eserler üzerinden devletin vergi aldığını gösterir. Bandrol özel olarak yapılmıştır. Bu nedenle sökölüp tekrar yapıştırıldığında özelliğini kaybeder. Bu nedenle **güvenlik etiketi** de denir.

→ Telif hakkı eser sahibi kişilerin eser ile ilgili haklarını korurken eser üzerinde hakkı olmayan kişilerin de eser üzerinden haksız kazanç elde etmesini engeller.

→ Ülkemizde telif hakkı kapsamında sanat ve müzik eserlerini korumak için 5846 sayılı “**Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu**” çıkarılmıştır.

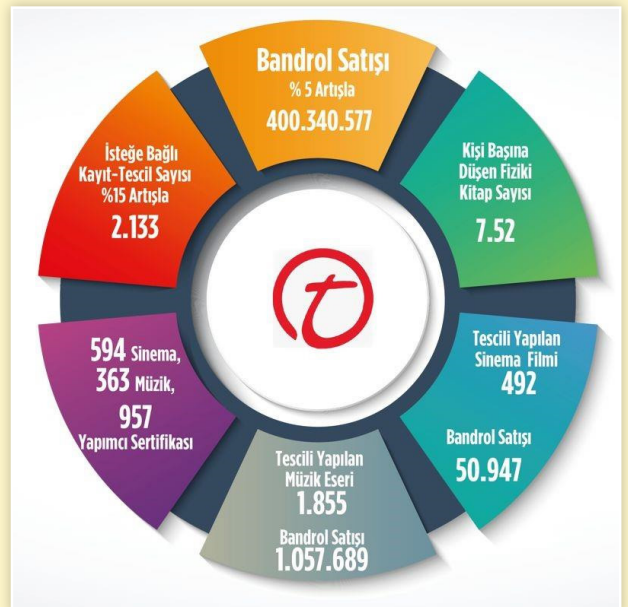
2023 Yılı Bandrol ve Kayıt Tescil İstatistikleri Belli Oldu

Türkiye’de 2023 yılı müzik ve sinema yapımları, kitaplar için temin edilen bandrol sayıları, müzik ve sinema yapımcıları adına düzenlenen sertifika sayıları ile fikir ve sanat eserleri kapsamında gerçekleştirilen kayıt-tescil sayıları açıklandı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü’nün bandrol istatistiklerine göre süreli olmayan yayınlarda 2022 yılında toplamda 380 milyon 296 bin 402 olarak gerçekleşen bandrol satışı 2023 yılı için yüzde 5 artışla 400 milyon 340 bin 577 adete ulaştı.

Süreli olmayan yayınlar kapsamında 2023 yılında eser türlerine göre en fazla bandrol satışı geçen yıl olduğu gibi yine eğitim kategorisindeki yayınlarda gerçekleşti.

(Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Patent Hakkı

Patent hakkı; buluş yapan kişinin, buluş konusu ürünü belli bir süre üretebilme, kullanabilme ve satabilme hakkıdır.

- Buluş sahibi kişilerin bu hakkını korumak için verilen resmî belgeye **patent belgesi** denilmektedir.
- Patent belgesi ülkemizde **Türk Patent ve Marka Kurumu** tarafından verilmektedir.
- Patent belgesinin geçerlilik süresi başvuru tarihinden itibaren 20 yıldır.
- Buluşlar patent ile korunduğunda; yaratıcılığın korunması ve desteklenmesi, buluş sahibinin ödüllendirilmesi ve buluşların kullanımının yaygınlaştırılması sağlanır.
- Eserleri uluslararası alanda koruyan kuruluş ise Türkiye'nin de üye olduğu **Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü'dür (WIPO)**.
- Tescilli ürünlerde **“R”** (®) işareti kullanılır. ® işaretinin açılımı **“Register”** olarak okunmakta ve **“Tescillidir”** anlamında mal ve hizmetlerde marka yanında kullanılmaktadır.

2023 yılında Türk Patent ve Marka Kurumuna (**TÜRKPATENT**) yerli ve yabancı 16.433 patent, 3.400 faydalı model, 183.149 marka ve 58.076 tasarım olmak üzere toplam 261.058 başvuru yapıldı. TÜRKPATENT verilerine göre 2023 yılında yerli yabancı toplam patent başvurularında %3,64'lük artış yaşandı.

AY BİLGİ

Üzerinde bandrol bulunmayan ve yasa dışı yollarla üretilmiş ürünlere **korsan ürün** denilmektedir. Korsan ürün, eser sahibinin gelir kaybetmesine, korsan ürün satan kişilerin haksız kazanç elde etmesine ve devletin vergi kaybına uğramasına neden olur. Bu nedenle korsan ürünler satın alınmamalıdır.

HABER**İstanbul'da “Korsan” Operasyonu**

Bir ihbarı değerlendiren Güvenlik Şube Müdürlüğü ekipleri, Bağcılar'da bulunan bir depoya baskın düzenledi. Baskında, 32 bin bandrolsüz kitap ele geçirildi. Ekiplerin bir başka depoya düzenledikleri baskında da 23 bin korsan kitap bulundu. Her iki baskınla ilgili 2 kişi gözaltına alındı.

(Genel ağ haberinden alınmıştır.)

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilenleri telif ve patent kavramlarına uygun olacak şekilde yerleştiriniz.

3D Yazıcı

Güller Tablosu

DNA Modeli

5G Teknolojisi

Akıllı Saat

Yeni Nesil İşlemcili Bilgisayarlar

İnsanlık Tarihiyle İlgili Kitap

Buluşlar İle İlgili Belgesel

Telif**Patent**

“

”

“

”

ETKİNLİK 6

Verilen habere göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

HABER**Fatih'te Korsan Kitap Baskını**

İstanbul Fatih'te polis, iki kitapçıya baskın yaptı. 14 bin 200 kitaba el konuldu.

Verilen bilgiye göre Güvenlik Şube Müdürlüğü, bandrolsüz kitap satışı yapıldığı belirlenen iki kitapçıya baskın yaptı.

Polisin düzenlediği operasyonda el konulan yayınların yabancı dil ağırlıklı okul kitapları olduğu öğrenildi. Operasyon kapsamında bir kişi gözaltına alındı. Savcının talimatıyla serbest bırakılan kişi hakkında 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na muhalefet suçundan işlem yapıldı.

1. Bandrolsüz kitap satışı hangi hakkın ihlal edildiğini gösterir?

.....

2. Kitap satışlarının kontrollü bir şekilde gerçekleşmesi hangi kanun kapsamındadır?

.....

3. Kitap satışlarının bandrolsüz yapılmasının ne gibi sakıncaları olabilir? Yorumlayınız.

.....

.....

ETKİNLİK**7**

Herhangi bir bilgi veya düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların, yasalarla belirli kişilere verilmesine telif hakkı denir.

Buna göre aşağıda verilen örneklerden hangilerinin telif hakkına aykırı olduğu söylenebilir? İşaretleyiniz.

1. Ali'nin, daha ucuz olduğu için sokak satıcısından kitap alması

☐

2. Ahmet'in kitap alırken her zaman bandrollü kitapları tercih etmesi

☐

3. Kaan'ın kitaplarını genel ağdan ücret ödmeden e-kitap olarak indirmesi

☐

4. Ayşe Hanım'ın yazdığı romanda fikir hırsızlığı yapması

☐

5. Aysel Hanım'ın yazdığı kitaptaki yasal haklarını, bağlı olduğu yayınevinin yerine getirmesi

☐**ETKİNLİK****8**

Alper üniversitede okumaktadır. Okul harçlığını çıkarmak için boş günlerinde okulların önünde sergi açıp korsan baskılı kitaplar satmaktadır. Zabıta Alper'in kitaplarını toplamış ve Alper'i bir daha bu işi yapmaması konusunda uyarmışlardır

Zabıta Alper'i uyarmasının sebepleri neler olabilir? Yazınız.

1.

Korsanla Mücadele Kuruluşları

İLESAM	MESAM	GESAM	SESAM
İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği	Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği	Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği	Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği

Tabloda verilen kuruluşlar ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsanların emeklerini ve özgün düşüncelerini koruma amacıyla oluşturulmuşlardır.
- B) Attıkları doğru adımlar sonucunda yasa dışı yayın faaliyetlerine son verilmiştir.
- C) Güzel sanatların yurt dışında tanıtılmasına katkı sağlamışlardır.
- D) Korsan ile mücadele için yasal düzenlemeler yapmışlardır.

2.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

“Bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekilde ya da yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan ya da dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı özellikle eser sahibine aittir.”

Bu maddeye göre;

- I. Korsan yayınların önüne geçilmek istenmiştir.
- II. Kültür faaliyetlerinin korunması amaçlanmıştır.
- III. Fikir ve sanat eserleri resmî güvence altına alınmıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

3.

Kişilerin kendi fikirleri ve emekleri ile oluşturduğu bilgi, düşünce, sanat eseri ve ürünlerin, kullanma, kopyalama, ve pazarlama haklarının hukuki olarak ilgili kişiye verilmesine telif hakkı denir. Söz konusu hak sayesinde ilgili eserler, sahibinin izni olmadan kullanılamaz, kopyalanamaz ve pazarlanamaz. Telif hakkının süresi, eser sahibinin hayatta olduğu sürece ve ek olarak öldükten sonraki 70 yıl boyunca devam eder.

Aşağıdaki durumlardan hangisi parçada verilen bilgiler ile çelişir?

- A) Müzik markete giden birinin, © simgesinin bulunduğu ürünleri tercih etmesi
- B) Ali'nin, diğerlerine göre daha ucuz olduğundan telifsiz bilgisayar oyunlarını seçmesi
- C) Geliştirdiği yazılım programının izinsiz kullanıldığını gören birinin mahkemeye gitmesi
- D) Romanını tamamlayan Arzu Hanım'ın, eserinin telif hakkını alabilmek için başvuruda bulunması

4.

Telif hakkı kapsamına giren bazı ürünler aşağıda verilmiştir.

Müzik Eseri	Kitap ve Dergi	Resim ve Fotoğraf
Film ve Belgesel	Akademik Çalışma	Bilgisayar Yazılımı

Tabloda verilenlere göre aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Kişilerin özgün çalışmalar yapmasına destek verilmiştir.
- B) Yasa dışı basım ve yayım faaliyetleri engellenmek istenmiştir.
- C) Eğitim konulu eserler diğerlerine göre daha çok önemsenmiştir.
- D) Kültür ve sanat dünyasının yasa dışı durumlardan korunması amaçlanmıştır.

5.

Bir ihbarı değerlendiren polis ekipleri semtin en işlek caddelerinden birinde yer alan iş yerine baskın düzenledi. Yapılan incelemeler sonucunda 14 binden fazla korsan CD ele geçiren ekipler, iş yeri sahibini gözaltına aldı. Zanlı hakkında yasal işlem başlatıldı ve söz konusu korsan CD'ler imha edilmek üzere Emniyet Müdürlüğüne götürüldü.

Haberdeki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Yasa dışı yayınlara karşı polis ekipleri duyarız davranmıştır.
- B) Devlet güçleri telif yasasını uygulamak için devreye girmiştir.
- C) Korsan yayınlar daha çok kitap ve dergi sektöründe mevcuttur.
- D) İnsanların hepsinde emeğe saygı anlayışı oluşmuştur.

6. Buğra, dolmuşu binmek için durağa doğru yürürken sokağın aşağısında büyük bir tezgâhta kitap satan birisini görür. Kitap okumayı çok sevdiğinden, sevinçle adamın yanına gider ve kitapları incelemeye başlar; ancak hayal kırıklığına uğrar. Çünkü kitapların üzerinde bandrol olmadığını, hatalı basıldığını, içeriklerinin değiştirildiğini görür ve adamın korsan ürün satışı yapan biri olduğunu anlar.

Metinde anlatılanlara göre Buğra'nın yapması gereken davranış aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) Şahit olduğu olayı görmezden gelip orayı terk etmeli
- B) Korsan kitapları daha ucuza almak için pazarlık yapmalı
- C) Söz konusu yasa dışı durumu resmî kurumlara haber vermeli
- D) Adamın yasa dışı faaliyetlerinden dolayı onunla tartışmaya girmeli

7.

TÜRK [PATENT]

TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU

Herhangi bir alanda icat yapan kimsenin, söz konusu icadını belirli bir süre üretme, kullanma ve pazarlama hakkına sahip olmasına patent adı verilir. Patent alabilmek için öncelikle ilgili ürün ile Türk Patent ve Marka Kurumuna başvuru yapılır. Söz konusu kurum, ürünü inceler ve gerekli şartları taşıdığına kanaat getirirse patent belgesi verir ve ürünü tesciller. Resmî kurumlardan onay alan bu ürünlerin üzerine yuvarlak içine alınmış 'R' harfi konularak patentli olduğu belirtilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi icatların patent koruması altına alınması ile ilişkilendirilemez?

- A) İcat yapmak isteyenler için süreç zorlaştırılır.
- B) Topluma fayda sağlayan buluşlar öne çıkarılır.
- C) Özgün düşünceler korunur ve gelişimi sağlanır.
- D) Mucitlerin buluş ile ilgili hakları güvenceye alınır.

8. Yasa dışı yollarla çoğaltılan ve pazarlanan CD, kitap, film, bilgisayar programı gibi üzerinde bandrol bulunmayan yazılı, görsel ve dijital yayınlara korsan ürün adı verilir.

Buna göre korsan yayının kullanılmasının sonuçları arasında;

- I. Toplumdaki güven duygusu zedelenir.
- II. Yeni ürünlerin ortaya çıkması engellenir.
- III. Eser sahipleri maddi ve manevi zarar görür.

durumlarından hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

KAYNAKLARIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

İnsan etkisi olmadan doğada kendiliğinden oluşan kaynaklara **doğal kaynak** denir. Toprak, orman, maden ve su; doğal kaynaklara örnektir. Ülkemiz dünyada doğal kaynaklar yönünden zengin olan ülkelere biridir.

Doğal kaynaklar aynı zamanda ekonomik faaliyetleri etkiler. Örneğin;

- Toprağın işlenmesi ile **tarım**,
- Orman varlığının zengin olması ile **ormancılık** ve orman ürünlerine dayalı **sanayi**,
- Tarım ürünlerinin pazarlanması ile **ticaret**,
- Doğal güzelliklerin varlığı ile **turizm**,
- Madenlerin yer altından çıkarılması ile **madencilik**,
- Akarsu, göl ve denizlerin varlığı ile **balıkçılık** ekonomik faaliyetleri gelişmiştir.

Ülkemizdeki ekonomik faaliyetler şunlardır:

1	Tarım	2	Hayvancılık	3	Ormancılık	4	Madencilik
5	Ticaret	6	Turizm	7	Sanayi	8	Hizmet

AY BİLGİ

Yeryüzü şekillerinde çeşitlilik olması, farklı iklim özelliklerinin görülmesi, orta kuşakta bulunduğu için dört mevsimin belirgin olarak yaşanması, su kaynakları yönünden zengin olması, göreceli konumunun etkisiyle bölgenin koridoru rolünü üstlenmesi gibi nedenlerle ülkemizde ekonomik faaliyetlerde çeşitlilik dikkat çekmektedir.

Şimdi ülkemizin kaynakları ile bu kaynaklarla yapılan ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi ve bunların ülke ekonomisindeki yeri ve önemini inceleyelim.

Topraklarımız

Toprak, canlıların yaşamlarını sürdürdüğü, üzerinde birçok ekonomik faaliyetin yapıldığı yer kabuğunun yüzey bölümüdür. Topraktan yararlanılarak en fazla yapılan ekonomik faaliyet tarımdır. Ülkemizin sahip olduğu verimli topraklar ve iklim çeşitliliği sonucu tarım ürünlerinde de çeşitlilik oluşmuş ve tarımda verim artmıştır. **Örneklerle ülkemizde yapılan tarım faaliyetini inceleyelim:**

- ✍ Un ve makarna sanayisinin ham maddesi **buğday** ülkemizde Karadeniz'in kıyı kesimleri hariç her yerde yetişir. En fazla Konya ve çevresinde yetiştirilmektedir.
- ✍ Bitkisel yağ, çerez ve hayvan yemi sanayisinde kullanılan **mısır** yağışın bol olduğu Karadeniz kıyıları ile sulama imkânları olan Akdeniz kıyılarında yetişir.
- ✍ Yağ sanayisinin ham maddelerinden olan **zeytin** Akdeniz ve Ege kıyılarında, **ayçiçeği** ise Trakya ve Konya çevresinde yetişir.
- ✍ Tekstil ve yağ sanayisinde kullanılan **pamuk** Şanlıurfa, Hatay, Adana ve Aydın çevrelerinde yetişir.
- ✍ Edirne, Samsun, Balıkesir ve çevrelerinde **pirinç** üretimi; İç Anadolu'da **şekerpancarı** üretimi yaygındır.
- ✍ Meyvelerden **incir** en çok Aydın ve İzmir'de; **turunçgiller** Akdeniz kıyılarında; **elma** Isparta ve çevresinde; **kayısı** Malatya ve çevresinde; **üzüm** Manisa ve Denizli çevrelerinde; **fındık** Orta Karadeniz kıyılarında yetiştirilmektedir.
- ✍ Tarım ürünlerinin uygun iklim koşulları oluşturularak mevsimi dışında da yetiştirilmesi olarak tanımlanan **seracılık** kış sıcaklığının yüksek olduğu Akdeniz kıyılarında oldukça yaygındır.

